Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief
Beantwoording schriftelijke vragen

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	Datum verzending 7 februari 2024 / Datum collegevergadering 13 februari 2024
Portefeuille(s)	Opvang
Portefeuillehouder(s):	Rutger Groot Wassink
Behandeld door	OJZD (bestuurszaken.ojz@amsterdam.nl)
Onderwerp	Beantwoording schriftelijke vragen van het lid Alberts inzake Groeiend aantal daklozen

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 18 januari 2024 heeft het college schriftelijke vragen ontvangen van het lid Alberts van SP inzake het groeiend aantal daklozen. Onderstaand treft u de beantwoording van deze vragen aan.

Toelichting door de vragenstellers
“Arbeidsmigranten die bij beëindiging van hun arbeidscontract ook hun woonruimte verliezen, belanden vaak op straat”. Dat was de kop van een geschreven artikel bij een item van het tv-programma EenVandaag van 8 januari 2024. 1 Een andere kop was “Steeds meer dakloze Oost-Europeanen slapen in tentjes, toch willen de arbeidsmigranten in Nederland blijven” te lezen in De Telegraaf op dezelfde dag.2 Het aantal daklozen dat op straat slaapt, blijft doorgroeien, dat zeg o.a. het Leger des Heils en andere maatschappelijke organisaties en hulpverleners. Vergeleken met vorig jaar zijn er zo'n 20 procent meer daklozen in Nederland. Een groot deel van deze toename bestaat uit Oost-Europese arbeidsmigranten. Op dit moment zouden zo'n 6.000 arbeidsmigranten dakloos zijn. Dit is een ruwe schatting, het echte getal zou wel eens een stuk hoger kunnen liggen. Bijna een derde van deze mensen verblijft op straat in Amsterdam. Een van de grootse oorzaken van dakloosheid onder deze groep is het verliezen van tijdelijk werk. Werkgevers bieden (vaak door middel van uitzendbureaus) mensen een tijdelijke baan aan, en regelen een woonplek. De banen zijn meestal van tijdelijke aard met onzekere contracten in de kassen, bij een distributiecentrum of bijvoorbeeld in de bouw. In het artikel van De Telegraaf noemt men dit een package deal. Werkgevers profiteren van het tijdelijk in dienst nemen van “goedkopere” arbeidskrachten, maar wanneer er geen werk meer is, of de arbeider in kwestie raakt vanwege een andere reden het werk kwijt dan is een direct gevolg dat men ook de woonruimte kwijtraakt. Iemand komt op straat te staan en trekt naar Amsterdam omdat er in een grote stad meer mogelijkheden zijn om bijvoorbeeld een slaapplek, of een warme maaltijd of douche te vinden.

Het college kan de gestelde vragen als volgt beantwoorden.

1. Het aantal daklozen dat op straat slaapt in Amsterdam blijft toenemen. Heeft het college zicht op de toename van dit aantal en de toenemende vraag naar maatschappelijke opvang?

Het college herkent het groeiend aantal dak- en thuislozen in de stad en ziet dat dat de groep mensen die om hulp vraagt steeds diverser wordt. Het gaat zowel om mensen met de Nederlandse nationaliteit als van binnen en buiten de EU. Zij kunnen een zorgvraag hebben of economisch dakloos zijn, hierbij gaat het om (jong)volwassenen en gezinnen. Bij economische dakloosheid is huisvesting prioriteit; voor hen die ook een zorgvraag hebben is in eerste instantie opvang met een gepast zorgtraject nodig. Outreachende teams signaleren al langere tijd een toename van het aantal buitenslapers in de stad. Het overgrote deel betreft EU-migranten en ongedocumenteerden. Om verschillende redenen zijn deze doelgroepen minder makkelijk in beeld te krijgen. Een deel van deze mensen is bijvoorbeeld niet, of niet goed geregistreerd in de BRP, zij kloppen bij verschillende instanties aan, of verdwijnen weer snel uit beeld. Om alle groepen (dreigend) dak- en thuisloze mensen preciezer in beeld te brengen start Amsterdam daarom eind dit jaar met een Ethos telling. Uit cijfers uit het zuiden van het land verwachten we dat het om duizenden mensen meer moet gaan dan het aantal dat reeds bij ons bekend is.
Wat we in ieder geval zien is dat zorgaanbieders breed de druk zien toenemen en de vraag naar laagdrempelige opvang, maatwerkvoorzieningen en (tijdelijke)huisvesting voor de verschillende groepen groeit. Het feit dat deze winter inmiddels meer dan 900 individuele bezoekers van de laagdrempelige Winteropvang en Winterkoudeopvang gebruik hebben gemaakt laat zien hoeveel mensen van deze opvang afhankelijk zijn van onderdak in de winter. Voor maatwerkvoorzieningen hebben we al jaren een wachtlijst; voor zorgvoorzieningen maatschappelijke opvang en beschermd wonen is deze inmiddels opgelopen tot 700 individuen. Daarnaast kloppen wekelijks meer dan 50 mensen aan bij het Stedelijk team economisch daklozen van de Regenboog Groep. De druk op maatschappelijk werk en inloophuis AMOC van de Regenboog Groep, dat zich specifiek richt op dakloze EU-migranten, neemt gestaag toe. Het aantal unieke bezoekers is tussen 2020 en 2023 gestegen van 1700 tot ruim 2100 en begeleidingstrajecten door maatschappelijk van 735 tot 1056.

2. Kan het college inzicht geven hoe zij kijkt naar de enorme groei en is het college van mening dat Amsterdam het aan zou kunnen wanneer het aantal daklozen blijft stijgen?

Het college maakt zich zorgen over de toenemende problematiek. Wij kunnen én willen veel voor mensen betekenen die acuut onderdak nodig hebben. Om in te spelen op deze toenemende en diverser wordende vraag zet het college via de Versterking van de aanpak dakloosheid zowel in op verschillende extra opvangmogelijkheden, betere ondersteuning en meer preventie. Tegelijkertijd zien we dat de druk oploopt, dat we afhankelijk zijn van tijdelijke rijksmiddelen voor het vormgeven van onze aanpak en dat de vraag niet afneemt. De stad kent een aanzuigende werking en wachtlijsten blijven. Veldwerkers zagen afgelopen jaar een gestage stijging van het aantal buitenslapers en het aantal overlastmeldingen, niet alleen rond specifieke plekken als het Centraal Station, maar verspreid over de hele stad. Om overlast te beperken wordt op dit moment ingezet op uitbreiding van de lokale veelplegersaanpak - een samenwerking tussen o.a. THOR, politie en GGD om overlastgevende daklozen snel en goed te begeleiden.
Als stad staan we voor de uitdaging om veel verschillende kwetsbare groepen te ondersteunen en te huisvesten. We zijn voor kwetsbare dakloze mensen vaak wél in staat

tijdelijke opvang te organiseren, maar voor een aanzienlijk deel van deze groep is het niet mogelijk om hier ook permanente huisvesting te vinden. Veelal moeten oorzaken van dakloosheid (ook) landelijk worden aangepakt, en daartoe trekken we samen met VNG en G4 op. De huidige wooncrisis moet worden opgelost en over het gehele land moet evenredig worden ingezet op het beschikbaar maken van betaalbare huisvesting: iedere gemeente minimaal 30% sociale huur. T.a.v. arbeidsmigranten moeten werkgevers, verhuurders en uitzendbureaus meer verantwoordelijkheid krijgen bij verbetering van de positie van arbeidsmigranten, door o.a. informatievoorziening en fatsoenlijke huisvesting.

3. Maatschappelijke organisaties zoals de Regenboog Groep zien een toename van arbeidsmigranten die op straat verblijven in Amsterdam nadat zij hun baan verloren en daarmee ook hun woning die aan dit werk gekoppeld is. Hoe kijkt het college naar de toename van deze specifieke groep?

   Het college vindt het kwalijk dat arbeidsmigranten op straat komen te staan als hun arbeidsovereenkomst wordt beëindigd. Sinds 1 juli 2023 heeft het college middels de Wet goed verhuurderschap instrumenten gekregen om op te treden tegen ongewenst verhuurgedrag. In die wet zijn normen gesteld waar verhuurders aan moeten voldoen. Bij verhuur aan arbeidsmigranten moet een huurovereenkomst bijvoorbeeld afzonderlijk van de arbeidsovereenkomst zijn vastgelegd. Dit om te voorkomen dat arbeidsmigranten voor huisvesting afhankelijk zijn van hun werkgever en op straat komen te staan als ze hun werk verliezen of bijvoorbeeld het seizoenswerk is afgelopen. Ook moeten rechten en plichten van de huurder die zijn opgenomen in de huurovereenkomst, verstrekt worden in een taal die de arbeidsmigrant begrijpt. Tegen verhuurders die de wet overtreden zal worden gehandhaafd langs een escalatieladder, van opleggen van een dwangsom, tot boete en openbaarmaking van gegevens van de overtreder: *naming and shaming*. De wet kan er zo aan bijdragen dat verhuurders zich beter aan de regels gaan houden, en er ook minder arbeidsmigranten in Amsterdam op straat komen te staan als hun arbeidsovereenkomst is geëindigd. Het nieuw aangestelde team Wet goed verhuurderschap heeft tot nu toe vooral reactief gewerkt, op basis van meldingen, waarbij relatief weinig signalen een situatie rond arbeidsmigranten betroffen. Vanaf Q2 dit jaar zal ook proactief gewerkt gaan worden, bijvoorbeeld d.m.v. *mystery calls*.
   Het college merkt verder op dat een aanzienlijk deel van de dakloze arbeidsmigranten in Amsterdam eerder in andere gemeenten woonde en werkte. Handhaving van de Wet goed verhuurderschap is dus breed bij gemeenten nodig, om verschil te maken voor de situatie in Amsterdam. Verder benadrukt het college dat ook andere preventieve maatregelen vanuit het Rapport Roemer[1], gericht op meer verantwoordelijkheid voor werkgevers en verhuurders, van groot belang zijn bij voorkomen dat arbeidsmigranten dakloos in Amsterdam belanden.

[1] Rapport Roemer (2020): Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan | Rapport | Rijksoverheid.nl
Jaarrapportage Drie jaar na Roemer (2023): Drie jaar na Roemer: Jaarrapportage arbeidsmigranten 2023 | Rapport | Rijksoverheid.nl

4. Arbeidsmigranten die elders in het land hun baan kwijtraken (bijvoorbeeld in de kassen of in distributiecentra) en dus ook hun woonruimte verliezen belanden in Amsterdam op straat. Is het college in gesprek met de landelijke overheid over de effecten op Amsterdam en de toenemende druk op onze sociale voorzieningen? Indien dit niet het geval is, is het college dit wel van plan?

   We zijn aan meerdere tafels in gesprek met de landelijke overheid, VNG en andere waaronder de G4gemeenten over verschillende onderdelen van deze problematiek. Sinds 2023, wordt als onderdeel van eerder genoemde Versterking van de aanpak dakloosheid, extra ingezet op preventie, opvang, zorg en ondersteuning voor migranten uit de EU, en een ketenaanpak waarbij GGD de regie heeft.. Hoewel ook hier nog onvoldoende inzicht is in de aantallen arbeidsmigranten behorend tot de in de vraag benoemde groep, weten we dat deze groep voor een aanzienlijk deel bestaat uit mensen die elders in Nederland hebben gewerkt. Veelal komen zij terecht bij inloophuis AMOC van De Regenboog Groep, waar maatschappelijk werk hen zoveel mogelijk verder helpt bij terugkeer naar werk in/buiten Amsterdam, of terugkeer naar land van herkomst. Het grootste deel van deze doelgroep dakloze mensen is relatief zelfredzaam en mobiel en vertrekt - bijvoorbeeld bij een kans op werk - weer naar andere steden in Nederland of Europa. Bij inloophuis AMOC is de doorstroom dan ook groot; elke maand verdwijnt 12% van de geregistreerde bezoekers (in 2023 totaal 2120) weer uit beeld. Een andere deel van de doelroep is juist kwetsbaar of glijdt door het leven op staat snel af. Het is vooral deze groep die kan zorgen voor extra druk op sociale voorzieningen. Voor deze groep bestaat een 24-uurs opvangvoorziening van maximaal 6 maanden, met als doel herstel en begeleiding terug naar werk of land van herkomst. Hoewel de druk op deze voorziening toeneemt is dankzij recente uitbreiding van het aantal plekken, de wachtlijst vooralsnog beperkt.
   Ook is een nationale rechtentool in ontwikkeling die gemeenten helpt om te bepalen of een EU-migrant recht heeft op toegang tot Wmo. Amsterdam trekt bij deze ontwikkeling actief samen met VWS, J&V, IND en de G4 op. Met deze tool wordt op dit moment in 6 gemeenten (G4, Venlo en Eindhoven) een pilot gedaan. De verwachting is dat gebruik van de rechtentool in reguliere werkzaamheden ertoe kan leiden dat meer EU-migranten een maatwerkvoorziening krijgen. Daartoe moeten randvoorwaardelijke zaken, bijvoorbeeld over extra financiële middelen en over het overnemen van cliënten door andere gemeenten n.a.v. bindingsonderzoek, ook goed geregeld zijn. De komende maanden zal hierover naar verwachting meer duidelijkheid komen.
   Verder pleit het college in een G4-lobby voor meer structurele nationale middelen voor de aanpak van dakloosheid en de doelgroep dakloze EU-migranten, en neemt actief deel aan de landelijke tafels waaronder het BO Arbeidsmigratie o.l.v. de VNG. Binnen de gemeente wordt tenslotte door een integrale werkgroep verkend hoe een aanpak rond de doelgroep arbeidsmigranten en effectieve lokale uitrol van de maatregelen uit rapport Roemer eruit kan zien.

5. Zijn er volgens het college Amsterdamse bedrijven/organisaties die arbeidsmigranten uit bijvoorbeeld Oost-Europa zogenaamde package deals aanbieden (het koppelen van tijdelijk werk aan woonruimte)? Zo ja, heeft het college hier een overzicht van?

   Het college is bekend met het fenomeen van *package deals* en eventuele negatieve uitwassen hiervan, maar heeft geen overzicht van bedrijven die deze *package deals* aanbieden. De Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA) is verantwoordelijk voor het controleren op en tegengaan van arbeidswetovertredingen en misstanden. Zij hebben hierbij ook aandacht voor malafide uitzendbureaus. Als de gemeente bijvoorbeeld via melding signalen van arbeidsmatige uitbuiting en misstanden krijgt wordt dit gedeeld met de NLA. Regelmatig wordt er ook samen met de NLA opgetrokken bij controles, o.a. in Ondermijningsbrigade verband.

Wij verwachten u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Rutger Groot Wassink
Wethouder Opvang

LET OP: GEEN ONDERTEKENING NODIG